

ԳՐԱԿԱՆ

Ն Շ Խ Ա Ր Ք Տ Ա Ր Օ Ն Ո Յ

Հ Ա Ս Օ Յ Է Տ Ո Ւ Տ Ե Ն

Կ'եղնի չ'եղնի մարդ մը, կնիկ մը, աղջիկ մը ու հարս մը. էդ մարդու անունն լէ խօճա Ահմատ էր: Կ'եղնի քիւլֆթով որ երթայ հաճութենի, աղջիկ կ'ասէ. «Ես չըմ ի դայ, կը մնամ իմ հօր տուն»: Խօճա Ահմատն է կ'աննէ ըզ- կնիկն, զհարսն ու զտղէն կ'երթայ հաճութենի, աղջկան լէ կ'ասէ. «Դու ման- ցի տուն, էդա լէ իմ տան խօճէն է, թըզ դայ յըմնօր քղիկ դաս ի տայ ու եր- Թայ, մինչեւ որ մենք իգանք»: Աղջիկ թող մնայ տուն, մենք դառնանք խօճա Ահմատի վրէն:

Խօճա Ահմատն է, թէ օր մը երկու ճամբախ կ'երթան, յիրկուն մը ջա- յիւր տեղ մը շատըր կը զարկին նստին. խօճա Ահմատի շատըր գատ էր, հար- սին ու ուր աղին լէ դատ էր: Յիրկուն որ կ'եղնի, տղէն կ'եղնի երթայ հօր շատըր ժըղլելու համար, հարս կը մնայ մինակ շատրի մէջ. ձիաւոր մը կի- դայ, կը վերցու զհարս, կը թալէ ձիու թարկին ու կ'երթայ. հարս լէ ձէն ու ձուռն չհանէ, ձիաւորի ձիու ոտներու նալի տեղ մէկ մէկ լանկառի էր, մարդ մատաթ չկուսէ որ զհարսն փախցուցեր ին: Գէժտան դէժ տղէն կ'եղնի յիգայ ուր շատըր, կը տեսնայ որ կնիկ չկայ. իմալ դրեր իս՝ հըմալ լէ եկո՛ դտիր: Կը դառնայ երթայ հօր, կ'ասէ. «Ես որ էդա տեղն եմ եղի, ձիաւոր մը՝ ձիու ամէկ նալ քընց լանկառի մ'է եկեր է առի դըու հարս ու դացի»: «Լա՛ս, վազն արի, տարիւր է՝ տարի. էն հարս պէնամուս հարս մ'էր, թէ որ նամուսով ու հալալ կաթ ուտող հարս եղնէր՝ չերթէր. կամ դնաց՝ կը պոռպուէր, հանդէ մենք կը լսենք զուր ձէն ու ձուռն, չընք թողէ տանէր: Երթանք հաճութենի, դառնանք, ես քղիկ աղէկ աղջիկ մը կը բերեմ, հըմալ որ աշխուհի մէջ մար- դու էն տեսակ կնիկ չեղնի»: Տղէն անկաճ չէրեց հօր. «Ձէ, չ'եղնի, Աստուած լէ գիտող է, արօ՛, ես կ'երթամ իմ կնկայ ետեւէն»: «Ես կ'ասեմ մ'երթայ, կ'երթաս՝ քու քէֆ գիշայ»: «Կ'երթամ, դու քու հաճութենից կը դառնաս՝ իգաս էդա տեղ, ընծիկ կ'իջքես, թէ որ իմ տարին թըմաւ եկայ՝ եկայ, չե- կայ՝ կ'ընցնիս երթաս: Ես չուտ յիգամ, ես կ'իջեմ քղիկ»: Ելան լուսուն, բարեմնաց եղան իրարուց հէրն ու տղէն: Հէր առաւ դուր կնիկ, պնաց հաճու- Թենի, տղէն լէ բռնեց զոէճ, ընկաւ կնկայ ետեւէն:

Շատ պնաց, քիչ գնաց, եօթ սարու ետեւ քօշիկի մը ռաստ եկաւ, բա- ցեց զդուռ, մտաւ ներս, մարդ ու մատաթ չկէր. մինակ պառաւ մը կէր, ա- սաց տղին. «Լա՛ս, հաւք ուր թեօք, օճն ուր պորտօք, դէտաւեր չիգայ, դու իմա՛լ ես եկի. ընծիկ եօթ տղայ կան, հըմկա որ սարէն եկան, հուսուլում կ'ուսեն զքղիկ»: Տղէն ուր գլխու դալածը մէկիկ մէկիկ նախ չէրեց պառա-

տուն, պառուտ տղին ասաց. «Լա՛ս՝, իմալ որ դու կը սուլբիս, էնի Հասոյէ Տուտեն է, մենք էնդոր ձեռքէն ենք փախի եկի էդա տեղ. դիմ էրիկ սպանեց, վախեցայ դիմ տղեկներ լէ սպանէ, առայ եկա էդա սարու գլուխ շինեցի դիմ տուն: Որ Հրմալ է, մարդու էլ բան չասես, Հանտէ իմ տղեկները յիբուռն ա-
տուտուշից որ կիզան տուն, կ'ասեն. «Նանէ, ի՞նչ մարդ-մարդահոտ է կիզայ մըր տնէն. ես կ'ասեմ. իմ քուրոջ տղի գլուխ Հրմալ բան մ'է ելի, եկեր է կ'երթայ ուր կնկայ ետեւէն»:

Յիրիուն որ եղաւ, պառուտ տղեկները դարձան եկան տուն. ամէկ մէկ մէկ ծառ մէր, ներս մտան սկսան փրնջփրնջալ. «Նանէ, էդ ի՞նչ մարդ-մարդահոտ է կիզայ մեր տնէն»: «Լա՛ս՝, ձենէ պահեմ, Աստուց ի՞նչ պահեմ, իմ քրոջ տղեկ կայ, կնիկը փախցուցեր է Հասոյէ Տուտեն, եկեր է կ'երթայ ետեւէն»: «Վի՛ր է մեր մօրքոջ տղէն, նանէ, բի տեսնանք»: «Թաշուկ պառուկուկ է», ասաց պառու:

Եօթն աղբէր լէ գճան ու մէկ մէկ պազ առան երեսէն. «Մօրքոջ տղայ, քու գլխուն ու արեւուն մեռնենք, դու ու էդա տեղուանք իմա՛լ ես եկի, ո՛ւր կ'երթաս. Աստուած խէր էնէ»: Տղէն զուր գլխու դալածը թարիֆ էրեց եօթն աղբոր. էնոնք վերցին ասին. «Մզիկ որ կը լսես, եկո մ'երթայ, մենք էնտոր ձեռքէն ենք փախի, եկի, էդա սարու գլուխ շինի զմըր տուն»: Ինչ էրին՝ անկարելի եղաւ, ելան գիր մը գրին ուրանց մօրքոջ տղեկներուն՝ որպէսզի ճար մը էնտունք Հանին: Լուտուն որ եղաւ, կերան խմեցին, տղէն առաւ դուր թուղթ ու ճամբայ տուեց առէջ: Ծատ գնաց, քիչ գնաց, եօթ սարու ետեւ քէօշիկ մը ռաստ եկաւ, բացեց գզուտ, մտաւ ներս, տեսաւ որ պառու մը մինակ նստուկ է՝ զթուղթի կը վառէ: «Լա՛ս՝, դու ու էդա տեղուանք, բիծիկ Հինգ տղայ կայ, զացած են սար նեճրութենի, ընդան որ սարէն կիզան, ամէկու փէճին մէկ մէկ ծառ կայ դրուկ, ամէկ ծառէն հաղար հաւք կայ կախուկ, մարդու մարդահոտ որ առան, զըզիկ Հուճուճում կ'ուտեն»: «Նանէ, ես քու քուրոջ տղէն եմ, իմ գլուխ Հրմալ բան մ'է ելի, եկեր եմ կ'երթամ իմ կնկայ ետեւէն. չըս Հաւատայ՝ էդա լէ իմ թուղթն է». ու մօրքոջ տղեկներու թուղթ տուեց պառուտու ձեռք: Երբ որ կարդաց իմցաւ որ տղի առածները ուղորդ է, «Լա՛ս՝, բարով ու խէրով իս եկի, քու գալը վըր մըր գլխուն ու աշքերուն, որ Հրմալէ՝ եկո նստի. ես գինսմ, ճամբուց կիզաս՝ անօթի ես, քիչ մը հաց կի, հար յիզան ճօերը»:

Յիրիուն որ աղբրտանք սարէն դարձան եկան, ասին ուրանց մօր. «Նանէ՛, մարդ-մարդահոտ»: «Լա՛ս՝, ձենէ պահեմ, Աստուց ի՞նչ պահեմ, Հասոյէ Տուտեն փախցուցեր է մըր մօրքոջ տղի կնիկը, եկեր է կ'երթայ ետեւէն»: Ու զթուղթ երկնցուց տղեկներուն. երբ կարդացին՝ աշխրհքով եղան. «Նանէ, ո՛ւր է մըր մօրքոջ տղէն, ասէ՛ թըղ յիզայ հողա տեսնանք»: Պառու կանչեց տղէն, եկաւ, գրկուան իրար ու պազեցին զիրար: «Բարով ու խէրով իս եկի, մօրքոջ տղայ, ի՞նչ է եղի քդի, Հրմալ տեսնանք, մենք էնտոր ետեւէն ենք փախի, եկի էդա տեղ, դու իմա՛լ կ'երթաս էնտորնէ՝ կնիկ առնես բերես. մըզիկ որ անկամ կ'էնիս, չըս երթայ, բայց կ'երթաս՝ քու գէ՛ֆ դինայ. գիր մը լէ չեղաւ՝ մենք կը գրենք մըր էն տեղի մօրքոջ տղեկներուն՝ որ Հասոյէ Տուտու մշկներն են, պալքէմ ընոնք ճամբէ կը Հանին»: Լուտուն ելաւ, կերաւ զուր հաց, խմեց զուր ջուր, առաւ զուր թուղթ դրեց ճէպ, բարեմաց եղաւ ու յրնկաւ ճամբայ:

Ծատ գնաց, քիչ գնաց, առստ եկաւ մեծ էլի մը, որ Հասոյէ Տուտու էնէր, դուրան մը բռներ էր ու կանի. տեսաւ որ գհօլու գուռնի ձէն երկինք ու գետին կը վերաւ ու գնէ, կնիկ ճօղք բռնած են գոլընտ ու կը խաղան. հար-

ցուց դուր մօբբրով դուռը, քէնց ու դուռ իջաւ։ Մօբբուր մինակ էր տուն. «Լաօ՛, դու ու գէտաւեր»։ «Ընանէ՛, խորըպաւ եկայ. հդա կնիկ որ Հասոյէ Տուտեն փախցուցեր է բերի, էդի իմ կնիկն է, եկեր եմ ետևէն»։ ու Հանեց մէկ էլ մօբբրով տղեկներու թուղթ. պատաւ դբուրով տղեկներու թուղթ որ տեսաւ, եղաւ աշխըհհըով, ասաց տղին. «Լաօ՛, աղէկ խելք չըս բանցուցերի եկի, Հասոյէ Տուտու ձեռքէն ո՞ր կրնայ կնիկ առնէ. ախր եկեր իմ՝ մենք յէ պիտի աշխատենք»։ Տղէն ձին քաշեց ներս, բրդուն մը Հաց կերաւ, ու դարձաւ պատուուն ասաց. «Ես լէ կ'ենիմ երթամ Հարսնից թամաչէն»։ «Լաօ՛, կ'երթան» բան չըմ ասի, պէ ընծիկ չորս տղայ կայ, էնտոնք Հասոյէ Տուտու պաշ մշկներն ին, բռնեի ին գովընտի գլուխ, չեղնի երթաւ բռնեա գովընտի գլուխ, Հանաէ մէկ մէկ ճլօթ կը զարկեն քղիկ, վիզդ կը դառնայ ետեանց»։ «Ընանէ՛, ընծիկ ի՞նչ գործ կայ գովընտի Հետ, ես դարիպ մօրդ մ'եմ, կ'երթամ թամաշայ էնիմ»։ Բայց զպատաւ կը խաբէր. երբ որ եկաւ Հարսնից մէջ, մէկէն ի մէկ ելաւ ու գովընտի գլուխ բռնեց. չորս աղբէր լէ եկան մէկ մէկ ճլօթ չէ, թոփ զարկին տղին, խբ մ չէրեց, չորս աղբէր լէ քըրպէն ուրանց կը պատտեն իրարուց. «Մենք եղնինք Հասոյէ Տուտու պաշ մշկները, ճլօթ զարկենք մարդու ու գերես չղարձու»։ զհարսնիք Փրըղեցին ու թողին եկան ուրանց տուն. տղէն լէ ուրանցնէ առէլ եկեր էր տուն, պտուի ու դժուլ քաշի գլուխ. չորս աղբէր լէ փնչփնչալով մտան դռնէն ներս. պատաւ գիտցաւ որ բան մ'եղբէր է, Հարցուց ճեբրուց. «Լաօ՛, Աստուած խէր էնէ, էդ յօրի՛ն իք Հերստի, ի՞նչ եղի»։ «Ընանէ՛, մենք չՀերստիներ, ո՞ր Հերստի. եկաւ ջահէլ խորթ մը Հարսնից մէջ, ելաւ բռնեց գովընտի գլուխ, մենք չորս աղբէր լէ մէկ մէկ ճլօթ զարկինք, ասինք՝ Հրմկա էտոր վիզ կը փրթնի յընկնի դետին, Հոգ լէ չէրեց»։ «Հա՛յ, ձըր վիզ կտորի, իմա՛լ ձեռք էր ձըր ձեռք, որ բռնեց զարկեցիք, չէ՞ էն լէ ձըր արնէն է, ձըր մօբբրով տղէն է»։ Հանեց գթուղթ ու երկնցուց տղեկներուն. երբ կարգացին՝ Հասկցան զեղեկութիւն, աշխըհհըով եղան. «Ո՛ր է, նանէ, մըր մօբբրով տղէն»։ վաղեցին վրէն. «Մօբբրով տղայ՛, լու խաթր պէտք չէ մնայ, չճանչցանք զքղիկ, դարիպ մարդ ու լու մէկ է. վըր մըր պտղին եղնէր էն զըրպ. դու լէ աղէկ բան չէրի, եկար բռնեցիդ գովընտի գլուխ։ Է՛հ, դու գէն մ'ասի, իմա՛լ իս եկի, մօբբուրն իմա՛լ է»։ Տղէն մէկ լէ զուր գլխու զալած գլխէն պատմեց մօբբրով տղեկներուն. չորս աղբէր ասին. «Զարէ մը եթէ էնի, կէնա մըր մէրն է, կնկայ աստանէն կնիկն է։ Լուսուն թող երթայ՝ ասէ Հարս դարիպ է, քըրպէն Հրմկա իրարուց կը պատտի, թողէք տանիմ ուրբտում քիշ մը, ուր սիրտ բացուի. դու լէ Հեծիր զբու ձին, զնա՛ կանի ճամբու վրէն, էնքան որ կիզան ընցնին, ա՛ո թարկիդ ու գնա»։ Լուսուն որ եղաւ, տղեկներու ասածի պէս պառաւ զնաց Հասոյէ Տուտուն ասաց. «Հըմկա էդա Հարս կը պատտի իրարուց, թող քիշ մը Հանեմ ուրբտում, սիրտ բացուի»։ Հասոյէ Տուտուն կամք տուեց, զու չըն ելած է էլից դուրս՝ մէկ լէ էնդիէն ձիաւոր մը եկաւ, զհարս առաւ թարկին ու քից։ Ձէն զնաց Հասոյէ Տուտուն թէ «Ըլղբու կնիկ տարան»։ Ասաց. «Դուք ձըր քէֆին փշքէք, տարան՝ թը՛ղ տանին»։ Երկու օր լէ քէֆ ու ուրախութիւն էրին, Հեծաւ զուր ձին, ասաց. «Ես կ'երթամ իմ կնկայ ետեւէն» ու ընկաւ ճամբախ։ Կնիկն է ճամբու Հետ զուր Հալուընեբը կը կտրտէր, թալէր՝ որպէսդի ոէն եղնի։

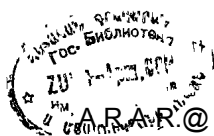
Շատ զնաց, քիշ զնաց, Հասաւ տղին ու կնկան ու սկսան իրարու դուռդ դալ. մինչեւ կէսօր իրարու զարկին, նա էնի ալթ էրեց գէնի, նա՛ էնի. տղէն ասաց Հասոյէ Տուտուն. «Մըր ձիերը խեղճ են, իջնենք ձիուց, գուրաշ յիզանք իրար, որն որ գլեւր մէջք դրեց դետին, էնիկ թըղ եղնի էնտոր»։ Խապուլ էրեց, իջան ձիանուց ու եկան իրար. տղէն վերուց Հասոյէ Տուտուն որ կը դար-

կէր գետին, կնիկ քաշեց զտղի ոտք. տղէն յընկաւ տակ ու Հասոյէ Տուտեն եւ լաւ վրէն, կնիկ քաշեց զթուր տուեց Հասոյէ Տուտու ձեռք որ կտրէ զպլուխ: Հասոյէ Տուտեն չթողեց, կապեց զոտք եւ ձեռք, թալեց կէս օրուայ արեւու տողեւ, ուրանք լէ քաշուան շատրի տակ ու սկսան քէֆ ուրախութիւն անել, դրկեցին դիւար ու պառկան. ջրի փարչ լէ դրուկ էր ուրանց կշտի հետ. երբ քուն ընցաւ վրո ուրանց, շող տուեր էր գետին, օձ մը եկաւ, առջի անգամ փշեց տղի վրէն հոմըցուց, դարձաւ եկաւ շատրի մէջ, զփարչի ջուր առաւ բերան, ցօղուեց գրեթան, ու լցեց փարչի մէջ. Հասոյէ Տուտեն երբ հէշըցաւ ելաւ, ասաց. «Աղջի, ջուր մը տուր խմեմ». կնիկ երկնցուց զփարչ որ խմէ, զլուր մը լըրթին Հասաւ ցըխաց իրարուց, կնիկ քաշեց զթուր եկաւ տըղի բոլոր. «Անաստուած, իմա՛ւ եկար գեղեցիկ զփարչի մէջու ջուր, սպանեցիր դիմ էրիկ»: «Տնաշէն, էգա պառկուկ տեղէն ես իմա՛ւ եկայ դեղի զփարչի մէջու ջուր ու դարձայ եկայ, խմաւ որ Աստուած հախ է ես խապրիկ լուռիմ, օձն է եկի խմի, մէջ դեղուեր է, դու զիս սպանես, էգա սարու պլուխ իմա՛ւ կ'էնիս միանկ»:

«Որ հրմալ է, ուխտ էրէ մատ չերկնցու ընծիկ ու իմ երես չիտաս ինչ որ եղեր է, ես քրիկ կնիկ, դու ընծիկ էրիկ, գբու ոտներ ու ձեռները հարձր. կեմ, երեսնք երթանք»: Զանդարտի մարդ ինչ սասե կ'էնէ. ուխտ էրեց որ ձեռք չերկնցու կնկայ վրէն, հարձկեց զոտք ու ձեռք, ստան զիւրար ու եկան մօրքորով տուն, էն տեղ պատմեցին զուրանց գլխու գալած մօրքորով տղեկն. բուն, հոնկուց եկան մէկէլ մօրքորով տղեկներու տուն, էն տեղ լէ պատմեց զուր գլխու գալած, էնտրեք բառցան զուրանց տուն, դարձան Հասոյէ Տուտու երկիր. ինք լէ հեծաւ զուր ձին, առաւ զուր կնիկ ու յընկաւ ճամբախ. եկան էն տեղ, որ Հասոյէ Տուտեն զկնիկ փախցուցեր էր: Տարին թմաւ, ու շատրք զարկեց, իշքեց հօր:

Դառնանք խօսաւ Ահմատի վրէն: Ոճաւ Ահմատ հաճութենի ելած ասեն ազապ տղէ մը կը ծռի ուր աղջկայ վրէն, դաս տուող խօճին կ'ասէ. «Քանի որ դու միանկ կ'երթաս կիզաս խօսաւ Ահմատի տուն, զէգ աղջիկ համողէ որ առնէ դիս, ինչ կ'ուզես կ'ուսած քրիկ»: Ոճէն ինչ լեզու կը բանցու, չկրնայ զազջիկ ճամբուց հանել, աղջիկ կ'ասէ. «Ոճա՛ւ, դու տեսար իմ հէր հաճութենի երթալու ասեն ինչ ասաց քրիկ, վերեւ Աստուած, ներքեւ քրիկ թալիմ է. բեց դիս, դու լէ հրմկա օրին կը խաղաս իմ գլուխ, որ հրմալ է իմ տուն չիզաս երթալ»: Տղի ուսուտն է որ կարաւ խօջից, գնաց պառաւ մը դտաւ ու ասաց. «Եսանէ՛, Դին որ ուզես քրիկ կ'իտամ, եթէ խօսաւ Ահմատի աղջիկ ընծիկ տալես»: Պառաւն է զձձուս գեղեց ու ելաւ դնաց աղջկայ մօտ: «Աղջի լա՛ւ, քու մօր տղէկութիւն շատ է իմ վրէն, էնտա տարի մ'է քու մէր գացեր է, քու գլխու վրէն ջուր չլիցուեր է, եկեր եմ տանիմ զքրիկ բաղնիք լողկցում»: Աղջիկ ու կարծ միտք. աւտցաւ, բաղեց զգուռ, պառաւ առաւ ներս ու զուր թատարուկ տեսաւ, ելաւ դնաց բաղնիք. դու մ'ասիր որ տղէն էր սորվեցուցի զպառաւ թէ՛ «Գնա՛ւ զաղջիկ խաբէ, բի բաղնիք, ես կը հագնեմ կնկայ հայաւ, կիզամ մըտնեմ ներս պատուրտիմ, դու մուտ ներս ու ելիր գուրս, ես կ'առնեմ դինք ու փախնեմ»:

Երբ գացին բաղնիք, աղջիկ մտաւ ներս, պառաւ դրեց զգուռ ու փախաւ. աղջիկ իշքեց զէգ պառաւ յիզայ, չեկաւ. մէկ լէ տեսաւ որ էնդին տղէ մը ելաւ եկաւ. էն աղէն որ զինք կ'ուզէր առնել աւ ինք չէր առներ. տեսաւ որ է՛կ չկրնայ ետխայ ապատել տղի ձեռքէն, ասաց. «Ես քու ձեռքէն էլ յուր կ'ապատիմ. ես քրիկ, դու ընծիկ, եկա լողկցում զքրիկ, երեսնք երթանք մըր տուն՝ առնենք զիւրար»: Աւտցաւ տղէն, նստաւ որ աղջիկ լողկցներ գինք.

գլուխ սապոնած ստեն, աչքեր լէ խփուկ էր, վերուց քար մը՝ հա՛յ հա՛յ, տղի գլխուն. տղի ուշք ընցաւ, յրեկաւ գետին ու ինք յիշտապ-յիշտապ հաղաւ դուր հալուրները, զարմաւ եկաւ տուն:

Դաս առաջ խօսէն է, տեսաւ որ աղջիկ դուր խօք չբռնեց, ելաւ դիր մը գրեց խօճա Ահմատին թէ, «Բանի որ դու գացեր ես, քու աղջիկ օր տղէ մը կը բերէ տուն տանէ»: Թուղթ գնաց խօճա Ահմատին ձեռք հասաւ էն տեղ, որ տղէն պիտի իջէր, թղթից օր մը առաջ զաթի տղէն եկեր էր ու հօր կ'իջէր, Խօճա Ահմատն է տղից որ չոկուաւ, մարդ մը ուստ եկաւ ուրեն, բռնեց ուր հետ տարաւ հաճութենի. յիշուին որ եղաւ, երեք լէ մէկ տեղ նստուկ են չառաքի մէջ, տղէն դուր գլխու գալած մէկիկ մէկիկ պատմեց ուր հօր: Խօճա Ահմատն է որ լսեց զհարսի էրածը, աղջկայ թուղթ լէ վրէն էր եկի, ասաց. «Ո՛ր դորդ որ կ'ասին՝ կնկան բազդ չկայ»: Առջին անգամ դուր կնիկ տուեց էն մարդու ձեռք, ասաց. «Տա՛ր սպանէ»: Մարդ խելօք մարդ էր, տարաւ հօր մը շինեց, գրեց մէջ ու եկաւ ասաց. «Սպանեցի»: Յրմնօր լէ մէկ մէկ հաց կը տանէր: Դոր եկաւ հարսին. բերեց կապեց ջրու պոչ, ասաց՝ «Սար կը դարկես, անստակ ջրերու մէջ կը ցողուես զքու պոչ ու կիպտս»: Տղին լէ ասաց. «Դու կ'երթաս, զքու քուր կը սպանես, չապիկ կը թաթխես արնի մէջ բերես ընծիկ, որ յիգամ յերկիր»: Տղէն երբ որ եկաւ գդուռ դարկեց ու քուր դադրօր ձէն առաւ, վազեց եկաւ առէջ. «Աղբէր, դու բարոյ ու խէրոյ եկար, յո՛ւր է իմ պապ, իմ մամ, մըր հարս»: Քի՛նչ բարոյ ու խէրոյ է, ես եկեր եմ զգլխի սպանեմ, զքո արնոտ չապիկ տանեմ ցուցում իմ պապուն, որ դառնայ իդար տուն, թէ չէ չի դայ, քու վրէն խօսէն գիր մ'է գրի իմ հօր թէ ճամբուց ելեր է»: «Աղբէր, իմ արնի տակ մի՛ մտնի, ես բանէ խապար չունիմ. չեղաւ՝ ես կ'երթամ սարի կորիմ. առ ոչխար մը մորթէ, զիմ չապիկ թաթխէ էնտոր արնի մէջ, տար իմ պապուն, թող դառնայ իդայ ուր տուն»: Աղբէր քուրոյ սասած պէս էրեց, առաւ ոչխար մը մորթեց, զքուրոյ չապիկ թաթխեց ոչխար արնի մէջ, առաւ դնաց ուր հօր, հէր դարձաւ եկաւ ուր տուն, դաս առաջ խօսէն մէկ լէ բարեկամացաւ խօճա Ահմատի հետ, առջուայ պէս կիզէր ու կ'երթէր:

Խօճա Ահմատի աղջիկն է Թարիկ տունեայ եղաւ. երբ հօր տնէն ելաւ յրեկաւ դուրս, հովուի մը ուստ եկաւ, դուր հալուրները տուեց հովուին, հովուի քրոջիդ հալուրները առաւ ինք հագաւ, զապէն քաշեց վըր գլխուն, դնաց ելաւ ծառու մը փոտո նստաւ, ծառու տակ լէ աղբուր մը կէր, Թաղաւորի տղէն էդ դին աւ ու խուշ էրած տտեն, ձին կը բերեն ջրի վրէն որ ջուր խմցուն. ձին ջրի մէջ պատուիրք մը կը տեսնայ, կը խրտի դառնայ յետեանց. մշկները կ'երթան սանն թաղաւորի տղին. «Թաղաւոր պարած, քու ձին ինչքան որ կը քաշենք ջրի վրէն, ջուր չիմէ, կը խրտի դառնայ յետեանց»: Թաղաւորի տղէն խելօք կ'եղնի, ինք լէ կիզայ իջէ ջրի մէջ, կը տեսնայ հուրնի հրեղէն աղջկայ մը պատուիրք. գլուխ կը վերցու վի, կ'իջէ որ աղջիկ մը պրուլուեր է ապէն ու կծկեր է վըր ծառին. հրաման կ'էնէ մշկներուն որ ելնեն բերեն. էնոնք լէ կ'ելնեն բերեն. առանց հարցնելու-փորձելու թէ «Աղջիկ, դու վի՛ր աղջիկն ես, յօրի՛ն էր ելի էդ ծառ», ուրեն կնիկ կ'էնէ. աղջկայ սիրտ կը մնայ Թաղաւորի տղից. «Ըսել է ես դուտուրիկ էնք. նա հարցուց ու փորձեց՝ ուխտ եղնի իմ լեզուն էնտոր հետ չուռ ջիգայ»: Տնուհանդ տարի կնկութիւն կ'էնէ, երեք ճիժ կ'եղնի ուրեն, ախրը Թաղաւորի տղու հետ չիօտայ. յրմնօր հէրն ու մէրն կը կուտին Թաղաւորի տղի հետ. «Լա՛օ», քրիկ աղջիկ տուող չէ-կէ՛ր, դացիր սարէն ու ձորէն գէդ լալ ու կլու բռնիր բերիք»:

Օր մը դէրվիշ մը կիզայ ընցնի, Թաղաւորի տղէն կ'ասի. «Ե՛րվիշ բա-

բաւ, ընծիկ տանուհինը տարի է որ կնիկ մ'իմ բերի, լալ ու կըռ է, իմ հետ չը-
խասայք: Դէրվիշ կ'առէ: ՎՊԹՆ կնիկ լալ ու կըռ է, կը խօսայ, բայց զոյկէ
ինատ էրի չխօսայ, զինք սարն իս գտի, չըս հարցուցեր ի դու վե՞ր աղջիկն
իս, յորմէն իս եկի հողա, ինտտ է էրի չխօսայ: Ոսաչէ երեք հաւկիթ՝ մէկ կար-
միր, մէկ կանաչ, մէկ դեղին, դիր քու ճօհրու ձեռք, դու լէ գողտուկ մը
պատուրտի դրան ետեւ: Հընտէ էնտոնք հաւկիթի վրէն դիրար կը ծեծեն, մէք
կ'ենի խօսայ, կը լսես, կը բռնես գետիսէն, քու հետ լէ կը խօսայ: Թաղա-
ւորի տղէն դէրվիշի ասածի պէս խաչեց երեք ոսնկ հաւկիթ, դրեց ուր ճօհ-
րու ձեռք, ինք լէ փաթուան խեւ, կանաւ դրան ետեւ: Ոսնկերու վրէն ճօհր
դրին զղբայ իրար, մէք կ'աւ ասաց: «Էա՛օ, ձըր հօր խելք էդա է, ձըր խելք
ի՞նչ պիտի եղին»: Ուշիկ մը Թաղաւորի տղէն ելաւ բռնեց զկնկայ ձեռք ու ա-
սաց: «Դու հար էսօր յորմ' իմ հետ լէր խօսեր»: Կնիկ ասաց: «Ի՞նչ խօսամ
քու հետ, դու սարու գլխէն բռնեցիր դիս, առար եկար, չասի՛ր՝ դու վե՞ր աղ-
ջիկն իս, սարէն ի՞նչ բուսի, ի՞նչ գործ ունիս էդա տեղ: Էդոր վրէն ինտտ ենք
էրի չենք խօսէ քու հետ»: Թաղաւորի տղէն ասաց: «Էն օր չըմ հարցուցեր ի,
էսօր կը հարցում, դու վե՞ր աղջիկն իս»: Աղջիկն ասաց: «Ո՞ճա Ահմատին»,
ու զուր գլխու գալած մէկիկ մէկիկ պատմեց Թաղաւորի տղին:

Ժուս ու Ժամանակ մը մնաց, կնիկ ասաց Թաղաւորի տղին. «Կ'երթամ
իմ հօր երկիրը տեսուքին մը էնիմ իմ հօր ու մօր հետ, դառնամ յիգամ»:
Թաղաւորի տղէն է ելաւ տեսաւ զկնկայ Թաղաւորուկ. զլալէն քոմ մը ասքորով
ու զուր երեք ճիժ դրեց ճամբցուց գնաց: Աւուր մը ճամբախ դըռ չըն զաչեր
են, լալէն աչք Թաղեց Թաղաւորի հարս ու զօրով ասաց: «Իմ հետ կիտաս տո-
նես, եթէ չիտաս առնիս՝ էսօր զքու մեծ տղէն կը մորթեն»: Հարսն ասաց:
«Բու քէ՞՞ զինայ, ես զէդ բան չըմ էնի, կը մորթիս՝ տղէն քու աղջե: Կանուկ
է»: Զմեծ տղէն էն օր մորթեց: Աւուր մը ճամբախ լէ գացին, յիրկուն որ ըզ-
լատրը զարկին նստան, լալէն մէկ լէ բռնեց զհարսի հախէն: «Իմ հետ կիտաս
կ'առնե՛ս, թէ չէ էսօր լէ զքու մեղինեկ տղէն կը մորթեն»: Հարս նորէն ձեռք
չառեց: Էն օր լէ մեղինեկ տղէն մորթեց: Աւուր մը ճամբախ լէ գացին, յի-
րկուն որ չատրը զարկին նստան, լալէն էմ լէ բռնեց զԹաղաւորի հարսին հա-
խէն: «Իմ հետ կիտաս կ'առնե՛ս թէ չէ զքու պզտիկ տղէն լէ կը մորթեն»: Հարս
նորէն բանի միւրեմ չեկաւ, էն օր լէ զպզտիկ տղէն մորթեց: Դոր ե-
կաւ հարսին. երբ աւուր մը խոնախ գացին, յիրկուն եկան չատրը զարկին,
լալէն ըստհաղ կնկայ հախէն չըմիլաւ: «Եթէ իմ հետ չիտաս առնիս էսօր,
զեղիկ կը մորթեն»: Թաղաւորի հարսն է, տեսաւ որ լալի ձեռքէն աղատիլ
չկայ, ըսաւ: «Թը՛ղ եղնի, բայց Թող տուր երթամ դուրս ելնեմ ու յիգամ, ինչ
կ'ուզես էրէ»: Լալէն ասաց: «Վասիենամ երթաս ու չի գաս»: «Տնուե՛ր, էդա
մթնով ես յո՛ւր երթամ: Կ'ուզիս՝ չըրիտ մը բի կապէ իմ ոտք, հանտէ չըմ
փախնի»: Կնկայ ասածի պէս, լալէն բերեց չըրիտ մը կապեց հարսի ոտք որ
չփախնի, ու Թողեց: Հարսն է երբ չատրեց հեռացաւ, չըրիտ կապեց փըշուկ
մը, ինք լէ՝ սարեր, յո՛ւր իս, եկայ քի: Լալէն տեսաւ որ հարս յանդգաւ, ե-
լաւ դնաւ տեսաւ որ հարս զըրիտ կապեր է փըշուկ մը ու ինք փախեր է դա-
ցի: Ուուտն ելաւ փնտռեց, նորէն չգտաւ, դարձաւ Թաղաւորի տղին ասաց:
«Բու կնիկը դիշեր իւր է փախի, ուր որ փնտռեցի, չկրցայ գտնի»: Աղջիկը
զուր գլխու գալածը պատմեց էր Թաղաւորի տղին, Թաղաւորի տղէն չհաւա-
տաց լալին, ինք ուր մտաց մէջ ասաց: «Ես կ'երթամ իմ կնկայ ետեւէն»: Ա-
ռաւ զլալէն հետ, ասաց: «Բի՛շ մը ուլըրտելու կ'երթանք, սիրտս քացուէ»: Ե-
լաւ քաղէն դուրս, ուխտատէ էրեց խօճա Ահմատի երկիրն՝ յո՛ւր իս, եկայ քի:
Թաղաւորի հարսն է երբ լալի ձեռքէն փախաւ գնաց, աստտ եկաւ հով-

ուի մը, զուր հալուքները առեց հովուին, առաւ զհովուի հալուքները հա-
զաւ. ուլ մը լէ մորթեց, հանեց զփոր քաշեց վըր զլիսուն, եղաւ թամիդ քա-
ջալ մը. եկաւ ուր պապու քաղաք ու հաճի Ահմատի տուն եղաւ մշակ. «Ախրը
ուրիշ մարդ չունինք էդա տեղ խղճմաթ էնէ մզիկ», առաց հաճի Ահմատ.
«մենք լէ չորս մարդ ենք, թըղ դառ խղճմաթ էնէ մզիկ ու մըր հետ ապրի»:

Թաղաւորի տղէն է հարցնելով եկաւ խօսաւ Ահմատի տուն իջաւ, տեսաւ
որ հոգ քաջալ մշակ մը, հէր մը, տղէ մը, խօճէ մը ու դարիպ մարդ մը կան,
երկուս լէ Թաղաւորի տղէն ինք ու ուր լալէն՝ եղան վեց: Յերկունս որ եղաւ,
Թաղաւորի տղէն ասաց. «Հէքեաթ մը ասէք»: Էն ասաց «Ես չըմ գինայ», էն
ասաց «Ես չըմ գինայ», Թալեցին վիրարու, ըսին՝ «Քաջալ, դո՛ւ եկո ասի»: Քա-
ջալ քիչ մը նաղ էրեց. «Ես քաջալ մը եմ, իմ հալու հետ, ի՞նչ գինամ հէք-
եաթ ինչ է»: Բայց Թաղաւորի տղի խօսքերուց կակղցաւ, որ ասաց՝ «Քա-
ջալ, գըու չըպ շաքար մը՝ ծախի. դէհ եկո՛ հէքեաթ մը ասա»: Քաջալն ասաց.
«Հընտէ ես զդուս կը փակեմ, սո՛րայ հէքեաթ կ'ասեմ, ու մարդ չըմ թողնի
եմի դուրս»: Երմէն լէ ասին՝ «Հա՛», իմալ որ մենք գլխէն պատմեցինք,
քաջլուկ սկսաւ գլխէն պատմել զուր հէքեաթ. երբ խօսաւ Ահմատի անուն տը-
ւեց, խօսաւ Ահմատ ասեց. «Ջանըմ, էդի իմ հէքեաթն է, կանի տեսնամ ի՞նչ
կ'ասի քաջալ» ու սկսաւ անկամ դնել. էնտեղ որ եկաւ ասաց՝ «էդ խօսաւ Ահ-
մատն է, երբ ելաւ կ'երթէր հաճութենի՝ զուր աղջիկ բերեց Թալիմ էրեց ուր
խօճին ու գնաց: Պօճէն քաներ խաղցաւ գլուխ, երբ աղջիկ զուր առած տղէն
չտաւ», դառ տուող խօճէն ասաց. «Ես կ'ելնիմ երթամ դուրս»: Թաղաւորի
տղէն ասաց. «Ի՛նչ, մարդ ուր տեղէն չխըլլուլայ»: Պօճէն նստաւ: Ըստհաղ
որ քաջլուկ եկաւ էն տեղ՝ ասեց. «Լալէն հըմլա մորթեց զէդ աղջկայ տը-
ղեկներ ու ինք փախաւ դնաց», լալէն ասաց. «Ես դուրս կ'ելնիմ»: Չթողին:
Երբ խըլլացուց զուր հէքեաթ, գլխէն հանեց զուր քաջլուկնին, ճեպէն էլ գե-
րեք տղի անկուրները ու ասաց. «Ահա՛ էն աղջիկ, լալէն ու խօճէն»: Թաղա-
ւորի տղէն էն սահաթին հրաման էրեց որ զլալի ու խօճի գլուխ կտրեն:

Ըստհախ առաւ էն մարդ, որ խօսաւ Ահմատի հետ հաճութենի գացեր
էր ու եկի, ասաց քրտերէն. «Նալաթ պէ ժընան, նախօ համուեան, հընք հը-
նան: Թուք իգայ կինըրուն, ոչ թէ ամենուն, մասնաւորներուն»:

Պօճաւ Ահմատ ուր ըրածի վրէն փոշմնաւ, «Հէ՛յ Վա՛խ», ասաց, «Էս
ի՞նչ խելք բանցուցի զիմ կնիկ սպանել տուի»: Ասաց. «Պօճաւ, հոգ մ'ուտի,
քու կնիկ սաղ է, ես էն օր գինէնք որ մեղք չունէր քու կնիկ, տարեր եմ պա-
հի»: Գնաց հանեց, բերեց, նոր՝ խօսաւ Ահմատ գրեց տուն ու տեղ, Թաղաւորի
տղէն լէ առաւ զուր կնիկ, դարձաւ եկաւ ուր երկիր:

Աստծուց իջաւ երեք խնձոր. մէկ ասողին, մէկ լսողին, մէկ անկամ
էնողին:

«Նշխարք Տարօնայ»,

Գ. Տերապէ, էջ 825-848:

Յ Է Ք Ե Ա Թ

Կ'եղնի չ'եղնի դովրթուր մը, էտոր տան առջևէն առու մը կիգէր ընց-
նէր. յըմնօր առտուն կ'ելնէր մէկ մէկ հաց կը թալէր առուի մէջ՝ կ'երթէր
ջրի հետ: Երբ որ ինք մեռաւ, ըստհաղ տղին թամբի էրեց, որ առտուն երբ

կ'ենին, մէկ մէկ հասց Թաւէ ջրի հետ: Օր մը լէ տղէն երբ բերեց հաց Թաւեց ջրի հետ, ինքն ուրին ասաց. «Ես պիտի բռնեմ զէդա առուն երթամ, տեսնամ էդ հաց յուր կ'ենին դուրս. ինչո՞ւ իմ պապ յըմօր լուսուն մէկ մէկ հաց կը Թաւէր ջրի հետ, յետեւ ընցման էլ ինծի Թամբի էրեց, որ Թաւեմ»:

Գնաց առուն դուռն, տեսաւ որ դուռ մը բացուաւ, հաւոր մը ելաւ դուրս, առաւ զհաց՝ պիտի մտնէր ներս, աղան հալուաւ ինչ եղաւ. «Պապօ՛, դուրպան եղնիմ քղիկ, զդուռ մը՝ դնի, ես լէ կիզամ ներս, քղիկ բան կ'ասեմ»:

Մտաւ ներս, տեսաւ որ հաւոր մը նստուկ է, աշխարհքի Թուղթ ու միւրաքապ լցուկ է առջև ու կը գրէ. «Ի՞նչ է էդի կը գրես, պապօ՛», ասաց տղէն: «Լաօ՛, ի՞նչ է կը գրիմ, ամէկ մարդու ճակատի գիրն է կը գրիմ, կը գրիմ աղջիկ տղի գլուխ, տղէն աղջկայ գլուխ»:

«Պապօ՛ պապօ՛, էդ հացի Թաւող առջին հեղ իմ պապն է եղի, հըմկա լէ ես իմ, ընծիկ աղէկ աղջիկ մը գրէ»:

«Լաօ՛, դըբուկ գիր չիւղալի, քղիկ գրեր իմ Ֆիլան քաղքի հովուի աղջիկ»:

«Այսօ՛, ես երթամ իզամ հովուի՞ աղջիկ արեւմ»:

Նկաւ տուն, լցեց խուրճի մը ոսկի, Թաւեց Թարքին, դանակ մը լէ զարկեց դօտին, հեծաւ զձին ու յընկաւ ճամբախ: Գընաց բարոյի նշանց տուած քաղաք իջաւ, հարց ու փորձ էրեց զհովուի տուն, զնաց խոնախ եղաւ. յիշուին որ եղաւ, իրարու հետ խօշ ու բէշ, հասկցաւ հովուի ինչ եղնել ու շեղեւ լը, իմացաւ որ հովուին բան չկայ, մինակ տղէ մը ու աղջիկ մը, աղջկայ սիրտ լէ խոց մը ելեր է, եօթ մարի է որ մէկ կշտին պառկուկ է կը նոսայ, հա՛ յեսօր կը մեռնի, հա՛ վաղ, ու մահ չկայ: Ուր մտքի մէջ մէկ լէ ասաց. «Բարձր՝ քու հէրիկն անիծուկ եղնի, դու զէդա աղջիկ՝ ինչ գրի իմ գլուխ. կանի, տի՛ս իմալ զքու գիր խալեմ»:

Յիշուին աղէկ մը զաղջկայ տեղ նշանց ու զնաց պառկաւ. դիչեր որ եղաւ, տարաւ դիտուրճի ոսկին դրեց աղջկայ գլխու տակ, քնուկ տեղ ափըլթփեց գտաւ զաղջիկ, քաշեց ըզդանակ, զարկեց աղջկայ սիրտ: Հար հէշըցան, հար հաւար ու Ֆրդայ էրեց աղջիկ, տղէն հեծաւ դուր ձին ու փախաւ: Դու մասի՞ աղջկայ սիրտ ներսի դիէն հասուկ խոց մ'էր, դանակ որ կ'երթայ քիսի յինք, կը պատուի գրեխ ու Թարախ կ'երթայ, կ'ըռհաթի: Գիշ մը վերջ երբ աղջիկ ըռհաթաւ, մոռցաւ բորորովին դուր ցաւ. հովուն էր՝ խուրճ ոսկու սայից եղաւ մալ ու Թամայլի տէր ու զանկըցաւ, օր քան զօր առէջ կ'երթէր. ինչքան առէջ կ'երթէր ուրեն հովուն կը կանչեն, ինքնուրեն ասաց՝ «Էդ հըմկա շեղնի, հըմկա իմ պէս զանկին մը էդա քաղաքի մէջ չկայ, ու ես քանի զանկընամ՝ ընծիկ հովուի տուն կ'ասին, ես էդա քաղաքն պիտի ելնիմ, երթամ ուրիշ քաղաք մը մնամ»:

Բառցաւ դուր տուն ու տեղ, առաւ դուր կնիկ ու ճիժ, եկաւ տղի քաղաք ու ուրեն տուն մը բռնեց. մէն ցըլըրուաւ քաղաքի մէջ թէ՛՝ «Հըմկա զանկին մարդ մ'եկի»:

Ազապ տղեկներ զացին Թամայլայ էրին, տեսան զէդոր աղջիկ որ խորտուկ է. զացին էդ տղին ասին. «Տղայ լաօ՛, ախր դու չես կարուրի, խորտուկ աղջկայ ետեւ կ'ոլըրտիս, էդա մարդ որ եկեր է մոր քաղաք, խորտուկ աղջիկ մ'ունի, եկո ուզեմք քղիկ»:

Տղեն ասաց. «Դուք որ հաւնեք էք, ու կամք կ'առաք, ես ի՞նչ պիտի ասեմ, զացէ՛ք ուզէ՛ք»:

Գացին, ուղին, բերին: Մէկտեղեցին դիչեր, երբ բարոյի ասած խօսք ընկաւ աղի միտք՝ «Ղըբուկն չաւերի», աղի սիրտ լէ յընկաւ Թըլվըշ, ձեռք Թաւեց աղջկայ սիրտ՝ տեսաւ որ ետքի սրբէ մը կէր. հարցուց աղջկաց. «Աղջիկ՛, էդա ի՞նչ ետքի սրպայ է քու սիրտ»:

Աղջիկն ասաց. «Նաթի սպայ է, յօրի՛ կը հարցուս, ի՞նչ կ'ուզես»:

Շատ զօրեց վրէն, աղջիկ ջանդարտի եղաւ, ասաց թէ՛՝ «Ես Ֆիլան

քաղցի հովուի աղջիկն ենք, եթ տարի իմ սիրտ խոց մ'եյիք էր՝ չսաղնէր. յիրկուն եկաւ տղէ մը, մըր տուն եղաւ խոնախ, գիշեր ելաւ եկաւ դանկով զարկեց իմ սիրտ, խուրճի մը ոսկի լէ գրեց զխուռ տակ, հեծաւ զուր ձին ու փախաւ. դու մ'ասի՝ իմ սիրտ խոց մ'է եղի. դանակ օր առաւ ինք պատռաւ՝ բռնաթաւ, զրեխ ու թարախ գնաց, եղայ սաղ աղջիկ մը. իմ պապ քանի գրնաց զանկըցաւ, բայց ուրեմն հովիւ կը կանչեն, ելաւ բացցաւ զմըր տուն, եկանք էդա քաղաք, ըստիս եղայ քղիկ»:

Տղէն հասկցաւ որ էդի ուր զարկած աղջիկն է, ինքն ուրեմն ասաց. «Ուզորդ է որ մեծօրէք ասեր են՝ «եագեղան փոքուլմագ»:

Գրուկ է:

«Աղէկն վառին, վասն աղէկին,
Երկու աղէկ առնին զիրար ու վայելին»:

«Նշխարք Տարոնայ»,

Գ. Տետրակ, էջ 849-853:

Յ Է Ք Ե Ա Թ

Մարդ մը մէկ աղջիկ մը ունէր. օր մը էդ աղջիկ աղբբէն կ'երթայ ջուր բերէ, կը տեսնայ որ ակ մը փրթաւ ընկաւ ուր կ'սան մէջ. կը տանէ զէդ ակ կիտայ կարգացնել. վրէն դրուկ կ'եղնի թէ՛ «էդ աղջիկ եթ տարուան մեռել պիտի պահէ»: Հէր կ'ասէ. «Ես ու իմ մէկուճար աղջիկ. քուցե՞ր եմ՝ խոսմ երթայ եթ տարուան մեռել պահէ»: Կ'եղնի առնէ յընկնի սարեր, անձրեւ կիզայ վըր ուրանց. կ'ոլըրտին երթան քէօշիկ մը դուռ կը կանին. հէր կը զարկուի, չբացուի դուռ, մէր կը զարկուի, չբացուի. իմալ կ'եղնի՝ աղջիկ կ'օղմըկի չ'օղմըկի դուռ, դուռ կը բացուի, աղջիկ պլօթ ներս ու դուռ կը դրուի. թէ՛ ներսէն ու թէ՛ դրսէն էլ ի՞նչ կ'էնեն, դուռ չբացուի որ երթան ներս: Աղջկայ ճար կը կտորի, հօրն ու մօրն կ'ասէ. «Ձեզաւ, դուք մանցէք հոգաւ, ես կ'երթամ ոլըրտիմ, տեսնամ ի՞նչ կայ ներս, իդամ ասեմ ձգիկ»:

Աղջիկ կ'երթայ ոլըրտի, դուռ մը կը բանայ, որ լինի ոսկի ու արծաթ է, մէկ լէ կը բանայ՝ կը տեսնայ որ մեռել մը պառկուկ է տախտի մէջ, խուրճի մը ոսկի կը յընայ, բերէ իտայ հօրն ու մօր, նախը կ'էնէ զուր տեսածները, ու կ'ասէ. «Ակի վրայ գրուածն է որ կը կատարուի»: Հէրն ու մէր կ'առնեն զխուրճի ոսկին, կը դառնան իզան տուն, աղջիկ լէ կ'երթայ, ըրմեռելի զուլա գնէ զուր չոքին աւ նստի իջէ:

Ժուճ ու ժամանակ մը աղջիկ կը մնայ. օր մը կ'ասէ. «Եննեմ էդա քէօշիկ պատնեռ վրէն ոլըրտիմ, տեսնամ մարդ ու մատաթ չ'ընցնի՞» էդա դիով. բալքիմ խապրիկ մ'առնեմ իմ հօր ու մօր վրէն»: Կը տեսնայ որ լորկի մը քարվան եկաւ կ'ընցնի ու ուրանց հետ աղջիկ մը կայ. «Իսկի չէ՞ ընկեր կ'եղնի ընծիկ, սիրտս կը բացուի»: Խուրճի մ'ոսկի կիտայ, զէդ աղջիկ կ'առնէ, ու չընոով կը քաշէ հանէ վի: Աղջիկն է զուր զխուռ դալած մէկիկ մէկիկ լորկի աղջկան թարփ կ'էնէ:

Օր մը իմալ կ'եղնի, աղջիկ լէ դուռս կ'եղնի, լորկի աղջիկ զմեռելի դուռն կը գնէ ուր չոքին ու կը նստի. դու մ'ասէ՝ մեռել զարթնելու օրերու վրէն կ'եղնի: Երբ աղջիկ կ'եղնի դուռս, կը հէշընայ նստի, կը տեսնայ որ աղջիկ մը զուր դուռս դրեր է ուր չոքին ու կը պահէ դինք. կը հարցու, կ'ասէ.

«Դու ի՞նչ աղջիկ ես»։ չէ՞ աղջիկը պատմեր էր ուրե՛ն զուր գլխու դալածը։
կ'ասէ։ «Մէկուճար աղջիկ մ'էնք, դացի աղբուր, ակ մը փրթաւ ընկաւ իմ կը-
տան մէջ, կարդացնել տուի, վրէ՛ն գրուկ էր՝ եօթ տարուան մեռել պիտի պա-
հաս։ Հէպ եօթը տարի է դուռը գլուխ դբեր եմ չոքիս կը պահեմ»։ «Որ հրմայ
է՛ դու ընծիկ, ես՝ քղիկ»։ Աղջիկ կը դառնայ իգայ, կը տեսնայ որ մեռելը
հէշըցեր է ու առեր է զլորկի աղջիկ, կը պաղբերնի մնայ, ձէն չհանէ, դիւք լէ
կ'էնին ուրանց պէսլամայ։

Մարդ կ'ննի երթայ թուճրութենի, կնիկ կ'ասէ։ «Ընծիկ», կ'ասէ,
«բի, գէղա բի», հագար խալամ կը յրոչդէ, պէսլամէն չխօսայ։ կ'ասէ։ «Դու
յօրի՛ չես խօսայ, քղիկ ի՞նչ բերեմ»։ «Ի՞նչ խօսամ, ընծիկ բան պէտք չէ, մի-
նակ սապրի թաս մ'ու սապրի փուշախ մը բերես ընծիկ»։ Թէ որ բերես՝ քու
առջեւ կանաչ բուսի, ետեւդ աատասկ, թէ որ չբերես՝ առջեւդ փուշ, ետեւդ
կանաչ բուսի»։ Մարդ կ'երթայ, զուր թուճրութենի գործերը կը տեսնայ, ու
կնկայ ասածները կ'առնէ ու յընկնի ճամբախ։ կը տեսնայ որ առջեւ փուշ է
բուսի, ետեւ կանաչ։ կ'ըսէ։ «Լալլահի դիմ պէսլամի ասած սապրի թասն եմ
մոռցի», կը դառնայ իգայ որ առնէ։ Թասի ծախող կ'ասէ։ «Որն որ ուզեր է
գէղի, հանդէ դարտի է։ սապրի թասին, սապրի փուշախին զուր դարտերը
կիւլայ։ մէկ պէտք է պատուրտի, էնքան որ դարտլամիլ կ'եղնի, խլէ ձեռքէն,
որ չպատուի իբարուց, թէ չէ կը ցիսայ իբարուց հագար կտոր կ'եղնի»։

Կը բերէ կնկայ ուզածները կիտայ կնկան, պէսլամի ուզածն՝ պէսլա-
մին ու կը պատուրտի դրան ետեւ։ Պէսլամէն երբ կ'առնէ սապրի թաս ու
սապրի փուշախ, կը մտնի ուր յօտէն ու դարտլամիլ կ'եղնի թէ՛ «Սապրի
թաս, սապրի փուշախ, ես մէկուճար աղջիկ մ'էնք, դացի աղբուր ջուր կը
բերենք, ակ մը փրթաւ ընկաւ իմ կտան մէջ, տարայ տուի կարդացնել,
վրէ՛ն գրուկ էր թէ՛՝ եօթ տարուայ մեռել պիտի պահեմ»։ Սապրի թաս, սապրի
փուշախ, իմ հէր ու մէր առան զիս յընկան սարեր, քէօղի մը ռաստ եկանք,
իմ հէր զարկուաւ, իմ մէր զարկուաւ, չբացուաւ, ես լրիկուաւ յէնի, բաց-
ւաւ։ դացի ներս ու դուռ դրուաւ։ Սապրի թաս, սապրի փուշախ, տեսայ որ
ես էնտոնց ձեռք, էնտոնք իմ ձեռք չըն հասնի, տուի խուրճի մ'ոսկի ուրանց՝
թողին դարձան յետ։ մանցի ժու՛մ ու ժամանակ մը։ պէսլամ մեռելի գլուխ
չոքիս վրէ՛ն դնելուց, ասի՝ ելնեմ պատերու վրէ՛ն ոլլըտիմ, տեսնամ ընցնող
դարձող չկա՞յ, պալքիմ խապրիկ մը առնիմ Դ՛մ մամուց պապուց։ եկաւ լորկի
մը քարվան ընցաւ, առել խուրճի մը ոսկի՛՝ առայ գէղա աղջիկ։ Սապրի թաս,
սապրի փուշախ, ես զիմ գլխու դալած պատմեր էի աղջկան, ի՞նչ գիշամ որ
մեռելի վախտն թմեր է։ անդամ մ'լէ դուրս էնք ելի ոլլըտելու, մեռել կը
հէշընայ։ լորկի աղջիկն է, ինչպէս որ ես թարիֆ էրի քղիկ՝ թարիֆ կ'էնէ
մեռելին, ու կ'ասէ որ՝ ես եօթ տարի է դքղիկ կը պահեմ, կ'առնեն դիւար,
զիս լէ կ'էնին ուրանց պէսլամայ։ Սապրի թաս, սապրի փուշախ, պատուար
դուռ, չէ՛ պատուայ ես»։

Դըռ չըր ասի, մարդ զսապրի թաս թոցուց ձեռքէն, պէսլամէն էրեց
ուրեն կնիկ, ու զլորկի աղջիկ լէ ուրեն պէսլամայ։ Իմալ էնտք հասան ու-
յանց մուրատին, դուք լէ հասնիք ձըր մուրատին։

«Նշխարֆ Տարօն»,

Գ. Տետրակ, էջ 853-858:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԹԱԳԻՈՐԻ ԳՈՎԱՆՔ

Թագւոր բարով, հազար բարով,
Դուն վարդն ես կանաչ տերեւով,
Աստուած զէն քու արեւ օրինէ
Սուրբ Կարապետի գորութեանով:

Թագւոր բարով, հազար բարով,
Դուն վարդն ես կանաչ տերեւով,
Աստուած զէն քու արեւ օրինէ
Իջման տեղաց գորութեանով:

Թագւոր բարով, հազար բարով,
Աղօթքան բացուեւ շաղկաւով,
Աստուած զէն քու արեւ օրինէ
Նրկնուց գեամուց գորութեանով:

Էն արեւելոց դիւն
Նլեր էր կիզէր,
Թագւոր մը կիզէր.
Նլէ՛ք 'նոր երթանք ասէջ,
Ձի մնայ գեղիկի բաթին:

Էն արեւելոց դիւն
Նլեր էր կիզէր,
Թագւոր մը կիզէր.
Էն մամբով որ կիզէր
Քար քաղէր՝ աւագ շարմղէր,
Էն գետով որ կ'ընցնէր
Գետ՝ գինին, կարմիր գինին:

Աստուած շնորհաւոր էնէ:

Գացէ՛ք կանչէ՛ք թագւորայ հեր,
Որ գայ նստի դարպաս էնէ,
Ծնկնիկ զարկէ սուրբ սեղանին,
Բերնով բարեւ մըր թագւորին:

Գացէ՛ք կանչէ՛ք թագւորայ մեր,
Որ գայ նստի դարպաս էնէ,
Ծնկնիկ զարկէ սուրբ սեղանին,
Բերնով բարեւ մըր թագւորին:

Գացէ՛ք կանչէ՛ք դուռ ու դակից,
Որ գան նստիմ դարպաս էնէն,
Ծնկնիկ զարկէ սուրբ սեղանին,
Բերնով բարեւ մըր թագւորին:

Գացէ՛ք կանչէ՛ք զուր խաչաւոր,
Որ գայ նստի դարպաս էնէ,
Ծնկնիկ զարկէ սուրբ սեղանին,
Բերնով բարեւ մըր թագւորին:

Աստուած շնորհաւոր էնէ:

Մըր թագւորն էր աջ,
Խաչ կոթ խաչ ու մաչ,
Պինիշն էր կարմիր,
Արեւն էր կանաչ:

Մըր թագւորն էր աջ,
Խաչ կոթ խաչ ու մաչ,
Պսակն էր կարմիր,
Արեւն էր կանաչ:

Մըր թագւորն էր աջ,
Խաչ կոթ խաչ ու մաչ,
Սուլերն էր կարմիր,
Արեւն էր կանաչ:

Մըր թագւորն էր աջ,
Խաչ կոթ խաչ ու մաչ,
Հուպէն էր կարմիր,
Արեւն էր կանաչ:

Աստուած շնորհաւոր էնէ:

Մըր թագւորին ծաղիկ պիտէր ծաղկունաց,
Որ փըքըքէր մատն ու տերեւ հըտիքաց,
Ձէն քաղնիք բերնիք մըր թագւորին հըտի-
[րաց:

Աստուած շնորհաւոր էնէ:

Էն դիզան բէտ բէտ դիզանմ,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Էն դիզան բէտ բէտ դիզանմ՝
Դեղի ըռէսն է:

Էն լուսին որ բալըրաւ,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Էն լուսին որ բալըրաւ՝
Էնի մըր թագւորն է:

Էն զօրաց աստղն որ ցոլաց,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Էն զօրաց աստղն որ ցոլաց՝
Էնի փաւորն է:

Կաււներ կւկւացին,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Կաււներ կւկւացին՝
Էնի սանամէրտիկն է:

Ճնգղներ ձկկացին,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Ճնգղներ ձկկացին՝
Ազապ չարիքն է:

Շուն եկաւ պարկն ի բերան,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Շուն եկաւ պարկն ի բերան՝
Դեղի գզիքն է:

Մուկն եկաւ ձգերն ետեւ,
Տեսէք թէ ո՞րն է.
Մուկն եկաւ ձգերն ետեւ՝
Դգրի ճծերն է:
Աստուած շնորհաւոր էնէ:

ԱՂԶԿԱՅ ԳՈՎԱՆՔ

Դուն հալալ մէրիկ, դուն հալալ փուրիկ,
Տարան՝ քը՛գ տանին, գատկին կը բերեն:
Դուն մի՛ լար մէրիկ, դուն մի՛ լար փուրիկ,
Տարան՝ քը՛գ տանին, գատկին կը բերեն:

Շէմֆունմ մը թնդայ, թնդայու ես եմ,
Շէմֆիկ մը ժաժայ, ժաժայու մըր զարկայն է:
Աստղունմ մը ցոլայ, ցոլայու մըր զարկայն է:
Դուն հալալ մէրիկ, դուն հալալ փուրիկ
(եւայլն):

Մէրս խաբեցին թոյ ըմ խուտնով,
Ջաղբէրս խաբեցին գոտով ըմ,
Մէրիկս խաբեցին փարի հանգուրցով,
Հօղբէրս խաբեցին կըքիս ըմ գինով,
Քուրս խաբեցին պտղուց ըմ հինով.
Չը՛մ երթայ մէրիկ, չը՛մ երթայ փուրիկ,
Տարան՝ քը՛գ տանին, գատկին կը բերեն:

ԶԸՄՈՅԻ ԵՒ ՄՐՃԸՆԻ ՇԷՐ

Առաւօտուն քարի լուսուն
Զխլան կտրած հարիք յիսուն,
Տարած գարկած մուխսու փուրսուն,
Ինչ որ կ'եղէր չաւէ մուխսուն:

Առաւօտուն ճրագն էր վառ,
Զըմօն մանէր զգանի գառ,
Որբեւորի արի՛ զիս առ.
Հաւար Զըմօ, մատաք Զըմօ:

Առաւօտուն կեպան կիտան,
Սարէն իջան ջուխտ ըմ փիտան,
Անէպ Զըմօն ընծի կիտան.
Հաւար Զըմօ, մատաք Զըմօ:

Զըմօն իջաւ վերին էգուց,
Սըննէրի խաղաղ թափաւ գոգուց,
Տեսաւ մընին, ելաւ հոգուց.
Հաւար Զըմօ, մատաք Զըմօ:

Մըր տան ետեւ փար ու փայ,
Զըր տան ետեւ փար ու փայ,
Մըննի փուշին կը փրփոյ,
Զըմօյի հոգին կը փրփոյ,
Զըմօն մանէր փրոտ տայ:

Մըր տան ետեւ արտ գարնցան,
Զըր տան ետեւ արտ գարնցան,
Բօյուկ քօյուկ ջէյրան ընցան,
Մըննի մէջն էր՝ չնանցայ:

Մըր տուն, ձրթ տուն մօտիկ մօտիկ,
Իջնինք բալչէն փաղինք խոտիկ,
Տեսնանք վիր եար, քննց գլիր եար խորտիկ,
Քիշմիշ քննց Զըմօն էլ խորտիկ:

Մըր տուն, ճըր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յե՞րբ էնիմ աջօք իմաց.
Իմ յերսի հայէն լէ գնաց,
Միսս հալաւ՝ ոսկորս մնաց:

Մըր տան ետեւ առու հանած,
Ձըր տան ետեւ առու հանած,
Միջու միջու ըռէհան ցանած,
Դրո չընք սիրի մեղօք հանած:

Մըր տան ետեւ բուլ ըմ տանձի,
Ձըր տան ետեւ բուլ ըմ տանձի,
Քացալ Ձոհվոյի պիտեր խանձի,
Յօրի՞ չտուեց գաղջիկ ընծի:

ՓԱՄՓՈՅԻ ՇԷՐ

Էդ իկոյի տաւֆնի քթեր,
Առնեմք գփամփան երթանք ըխտեր,
Էդ իկոյի տաւֆնի մալեր,
Էդ Փամփոյի երսի խալեր:

Նըխշուն յօտա չենի քստայ,
Տօ՛ տղայ Ղազար, ճագղան ասա՛
Ձէդ քոս իկոն յօրի՞ն էրեց ուրեմ փեսայ:

Դուն եր յելի կ'երթեր մարագ,
Վիզդ եր երկէն, մէջքդ եր բարակ.
Քու ուտելիք՝ մեղր ու կարագ,
Քու հագնելիք՝ քզիկ բուրբաբաք:

Դուն եր յելի կ'երթեր յէզին,
Դուն ու քու ջուխտակ տէգերկին,
Կը շօրօրեր մըջ օռքառին,
Որն որ տեսնէր կ'իլնէր հոգին:

Էդ Ձլփոյի քաղցի առուն,
Հոռոմ փռի կալ կալ շալ յոռուն,
Աշխարհ քֆնէր հուզրաքի հօր գոռուն,
Ձէշրան փամփոն չիտէր քոս Հայուն:

ՆՈՒՆՈՒՇԻ ՇԷՐ

Տանգով ընցայ քափ քեյցի,
Ձաքին գարկի, գերդիք բացի,
Նունու տուն չէր, ճստայ լացի,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Պոսթան ցանի, դարձաւ դոսմ,
Մեռնի քու եար՝ յիգամ եթում.
Պոսթան ցանի, դարձաւ խխար,
Բարալ խէրալ երթանք Դիար:

Նունու կանի դերկեանի դուռ,
Մէջքն մամէր խանջալի քուռ,
Ձիւ էրեք էր սէվտայի ծուռ,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Արեւն առի կամար կամար,
Նունու կալի գոսկի քամար,
Հար յե՞րբ էճգիս էսօր ու վաղ,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Ջուր կը գլզէր մարմար սարէն,
Ձաղնայ սրտիս եարէն,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Առաքելոց ճրագն էր վառ,
Նունու մանէր գոզանի գառ.
Որքեւերցի, արի՛ զիս առ,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Արեւն առի խամար բերդին,
Քու սէրն յընկնի մէջ իմ լերդին,
Ես քեզ կը սիրեմ, գոռ ու քանամ կ'տանեն
(Բերթին,
Եարըմ անա, զուրպամ Նունու:

Առաքելոց կեպան կիտամ,
Սարէն իջան ջուխտ ըմ փիտամ,
Հաւար Նունու, եամուրմ Նունու:

ՊԻԼՊԻՆԻ ՈՒ ՎԱՐԴԻ ՇԷՐ

Առաւօտուն հաւախտուն
Ձրուցէ՛, պիլպալ, գրուցէ՛:
Ես ալ քեզի բանիկ մ'ունիմ,
Ձրուցէ՛, պիլպալ, գրուցէ՛:

Վարդն քոսմեր ու գնացեր,
Պիլպալ գիր դարձաւ է իմացեր.
Քեզի չոր փուշն է մանցեր,
Ձրուցէ՛, պիլպալ, գրուցէ՛:

Վարդն տես սիրով բացուի,
կասգամն ի քեւէն կու կախուի,
Աշուն եկաւ՝ ձկնող կը փախուի,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Ես ի Հալապ եւ դու՝ հիւսիս,
Ես քեզ նայիմ եւ դուն ալ յիս,
Հէլպէք դուն ալ բանիկ մ'ունիս,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Ես ի Պաղտատ եւ դու՝ Հալապ,
Ձէնդ չի կտրիր զէդ սուլապ,
Խեւ եւ քեզ վարդի ռապապ,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Խափիլ կ'աննէ գողն գայգիդ,
Կը չորանայ տեղեւ վաղդիդ,
Հեղեղ կ'հիմնէ տանն գայգիդ,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Եկ որ տանն գեղ գիւս, այգիս,
Դարման արա դու իմ դարտիս.
Կարօտ եմ որ քեզ մը խօսիս,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Աշուն ընցաւ, գարուն եկաւ,
Մանուշակն աւետիս բերաւ.
Հեղ մը խօսէ, հոգիս ելաւ,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Իմ դէրտս ինձի հերիք չէ,
Մէկ երկու չէ, այլ հագար է,
Քու հառաչելն զիս կը ապանէ,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Նոան ծաղկին հաւասարէր,
Պիլպուլ վարդէն բնէ է առեր,
Հագեր է սեւ, աւագ է նստեր,
Զրուցէ՛, պիլպուլ, գրուցէ՛:

Շ Է Ր

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.

Եկո տամ զգրիկ քարգի մարդու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, գարկէ անեղ՝ մոռնայ
(գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ քառաք մարդու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, չափէ հալապի, մոռ-
(նայ գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ նաեք մարդու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, գարկէ ուրագ՝ մոռ-
(նայ գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ քախալ մարդու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, կշռէ կշռա՛ մոռնայ
(գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ դարբնի,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, գարկէ կտան՝ մոռնայ
(գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ նախանդ մարդու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, գարկի չափուն՝ մոռ-
(նայ գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ ռսկերչուն,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, կշռէ գոսկին՝ մոռնայ
(գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ կոնտոռայու,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, կարէ կոնտոռայ՝ մոռ-
(նայ գիս:

Ազգի լաօ՛, եկո կարգեմ զգրիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո խտամ զգրիկ նախարդի,
Զէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, քշէ գնախիթ՝ մոռնայ
(գիս:

Աղջի լաօ՛, եկո կարգեմ գգիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո իտամ գգիկ փռունչուն,
Ձէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, եյիէ հաց՝ մոռնայ գիս :

Աղջի լաօ՛, եկո կարգեմ գգիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո իտամ գգիկ կռկրին,
Ձէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, կարէ սօլ՝ մոռնայ գիս :

Աղջի լաօ՛, եկո կարգեմ գգիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո իտամ գգիկ աքարչուն,
Ձէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, ծախէ շաքար՝ մոռնայ
(գիս :

Աղջի լաօ՛, եկո կարգեմ գգիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո իտամ գգիկ սահաք՝ չուն,
Ձէ՛ բարօ, չէ՛ բարօ, շինէ սահաք՝ մոռնայ
(գիս :

Աղջի լաօ՛, եկո կարգեմ գգիկ,
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Եկո իտամ գգիկ հովուին.
Հա՛ բարօ, հա՛ բարօ.
Խըռ մաքու կաք իմ ուտելիք,
Սըրսուր փռունիկ իմ պաշար,
Պազ ջրեր իմ շարպաք,
Բարձր սարեր իմ այվան,
Նխշուն ծաղիկ իմ դօշակ,
Աղէկ կուլապ իմ եորդան :

Շ Է Ր

Ես զուրպան զուրպան
Պագընկան չըմ էնի, սընըխ կ'ելնի :

Ես զուրպան զուրպան
Թարգի չըմ էնի, սուտ սսան է :

Ես զուրպան զուրպան
Պախալ չըմ էնի, մըփսառ է :

Ես զուրպան զուրպան
Նաճար չըմ էնի, տաշղուտ է :

Ես զուրպան զուրպան
Խըլըզնի չըմ էնի, ժանգուտ է :
Ես զուրպան զուրպան
Դարբին չըմ էնի, մրստ է :

Ես զուրպան զուրպան
Կ'էնիմ գէդ աղէկ հովիւ,
Աղէկ կուլապ քու եորդան
Նխշուն ծաղիկ քու դօշակ,
Պազ ջրեր քու շարպաք,
Սըրսուր փռունիկ քու պաշար,
Խըռ մաքու կաք քու ուտելիք,
Բանձրիկ սարեր քու այվան :

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՊԼՐ

Երթամ իտամպօլ,
Բերիմ փարայ պօլ,
Աղջիմ ջուլս ըմ սօլ,
Հագնիմ գօրէց դօր,
Քելիմ չօլէց չօլ,
Երթամ քրտու գեղ,
Բերիմ քուղք ըմ եղ,
Եփեմ ձուածեղ,
Ճամբեմ հովուին,
Հովիւ խռովի,
Պէրուր շիւարի,
Քըքոց գըլըրի,
Ոչխար մալուլի :
Արի՛, եար, արի՛,
Խռով մի՛ մնար,
Տունենէմ սուտ ու փուտ
Մարդուս չի մնար :

Էս օր Ուրբաթի պաւ էր,
Գլուխս արծթէ քաւ էր, օ՛յ օ՛յ,
Կտրաւ սըրսիս զընճըփիլ, օ՛յ օ՛յ,
Թաւա զարիպ ճննդիկ, օ՛յ օ՛յ :

Ունենմ եօքնէմ եօքն աղբէր, օ՛յ օ՛յ,
Դացած Հալապ կը բանեն, օ՛յ օ՛յ,
Եորդան դօշակ կը բերեն, օ՛յ օ՛յ,
Բերեն փըռեն մըր հարսի տակ, օ՛յ օ՛յ,
Հարսն է մստի խանութանակ, օ՛յ օ՛յ,
Ջոտնեք լարի պաւպընակ, օ՛յ օ՛յ,
Ջծամեք հիւսքի պարանակ, օ՛յ օ՛յ,
Թալի ետեւ հաքըմնաց, օ՛յ օ՛յ :

Ունենա՛նք հոգեւոր հոգեւոր աղբեր, ո՛ր ո՛ր,
Գացած Հալապ կը բանեն, ո՛ր ո՛ր,
Թափաքայ շապիկ կը բերեն, ո՛ր ո՛ր,
Ծախցի ծալ կտորեցի, ո՛ր ո՛ր,
Կանաչ կիրակիս հագնիմ, ո՛ր ո՛ր,
Ելնիմ հըտ պերիս, ո՛ր ո՛ր,
Պերուր շիւարաւ, ո՛ր ո՛ր,
Քըթնց գրութաւ, ո՛ր ո՛ր,
Հովիւ ուշկաքափ եղաւ, ո՛ր ո՛ր,
Հոկան ձեռնէն խեցիս, ո՛ր ո՛ր,
Թալիմ քուրէն էրեցիս, ո՛ր ո՛ր,
Շինիմ մառնիկ ապրջան, ո՛ր ո՛ր:

Աղջիկ համ խորտոսիկ համ սիրուն,
Աղջի խորտոսիկ խաթուն,
Աստուած շինէ գաւ հոք տուն,
Քիս ի չենէր երեքուն,
Ձիւն էր եկի սարեքուն,
Իջի մարմար քաղքուն:
Իջալ սարէն եկալ ցած,
Տեսալ գոռնիկ կիսաքաց,
Մտալ՝ կ'առնենք քաժալ հաց,

«Նշխարք Տարօնայ»,
Գ. Տետրակ, էջ 730-757:

Անտէր քուլէն գիւ էխած,
հաճնիլ ինծի չէր պիտէր,
հաճնիլ քու տիրուն պիտէր:

Խընամ, խընամ, ոսկի տընամ,
Խնչ իս բերի իմ աղջկան.
— Բերք իմ մալի ճիւղէմ', ալ փուլունջմ',
Մըջ արի կէր, մըջ քարի կէր,
Բալուայ շուկէն իսկի չկէր:

Խընամ, խընամ, ոսկի տընամ,
Խնչ իս բերի իմ աղջկան.
— Բերք իմ չափաւ չուխէն, փամարլի ճըգ-
(մէք,
Մըջ արի կէր, մըջ քարի կէր,
Բալուայ շուկէն իսկի չկէր:

Խնամի', խո՛շ իս եկի,
Դարտակ աւ քոշ իս եկի,
Ջուխտըմ' քուջ իս բերի'
Ջէն լէ մամբալսն իս կերի:

Հաւաքեց՝
ՆԱԶԱՐԷԹ Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ